

Nationalromantik

Nationalromantik opstod som stilart i 1890'erne og varede frem til ca. 1920. Nationalromantikken er en udløber af historicismen og kaldes også "nordisk historicisme". Til forskel fra tidligere, hvor inspirationen kom sydfra, søgte man nu mod et mere nordisk formsprog. Mange af bygningerne lånte træk fra vikingetidens ornamentik og fra middelalderens arkitektur, som blev opfattet som mere "dansk" end senere tiders byggeskik.

Kendetegn

Arkitekturen skulle symbolisere den nordiske nationalstats tusindårige rødder. I deres hovedform er bygningerne i begyndelsen stadig påvirket af tidligere tiders stræben efter symmetri, men efterhånden blev bygningskroppen mindre stram og kunne være sammensat af flere enheder med hver deres ornamentik.

Periodens fokus på det nationale gav sig især udslag i materialevalget, som skulle være gamle nordiske byggematerialer, murværk, granit, sandsten, tegl og træ, der ofte er fint bearbejdet. Soklerne er som regel kraftige granitsokler. Hvis huset har kælder, går soklen ofte op over kælderetagens vinduer. Facader i blank mur har få, men effektfulde dekorationer som kraftige buede stik over vinduerne og markerede sålbænke i mursten, nogle gange glaserede. Fugerne er som regel "trukne", dvs. profilerede. Pudsede og kalkede facader er tilsvarende enkle, måske blot med en enkelt række mursten placeret diagonalt for at give relief. Husene er ofte hvidkalkede, men kan også være røde eller lyserøde.

Fritliggende villaer har tit dekorative karnapper i fint udskåret bindingsværk eller trappetarne som på en middelalderborg. Disse elementer er altid placeret, så huset er i fin balance. Tagene er som regel ret stejle og får dermed stor betydning for arkitekturen. Taget er fortrinsvis af tegl, på de fineste huse endda fint udformede, brunglaserede falstagsten, såkaldte romertegl. Der er som regel flere kviste i tagfladen, nogle gange endda i to etager.

Periodens bygninger falder groft sagt i to kategorier:

1) huse med borgmotiver, som kan have kamtakkede gavle og et knapt afsluttet tag uden udhæng. Gavlkamme kan her være afdækket med middelalderlige "munke og nonner".

2) huse med bindingsværksmotiver, der som regel har stort tagudhæng og fint udskåret træværk med vikingeoramentik på vindskeder og kviste. På disse huse kan det tunge murværk i tagetagens gavle være afløst af bindingsværk, ofte udkraget som et middelalderligt stokværk.

Vinduerne er som regel småsprossede, dog ses også eksempler på flerrammede vinduer, der har en fast, stor "panoramarude" omgivet af mindre, småsprossede rammer. Vinduesrammer er ofte hvidmalede, men karme og poste kan stå i en mørkere kontrastfarve. Bindingsværk, vindskeder og kvistfronter er oprindeligt ofte malet i klare farver som mørkegrøn, brun, sort eller rød.

Anbefalinger

Facader i blank mur er som regel fint bearbejdede og bør derfor som udgangspunkt ikke ændres med nye vindues- eller dørhuller. Facader i blank mur bør af samme grund heller ikke overpudses eller males. Er facaden meget beskidt, kan den evt. afrensnes med en skånsom vandspuling.

Det er vigtigt at tage vare på de profilerede fuger, som giver facaden en fin reliefvirkning. Denne vil helt forsvinde, hvis fugerne ændres til moderne, glatte og fyldte fuger.

Til pudsede facader er diffusionsåbne overfladebehandlinger som kalk eller silikatmaling bedst egnede. Facadefarven skal passe til perioden, fx hvid, rød eller lyserød.

Tegltagene bør som udgangspunkt altid bevares. Ved fornyelse bør man benytte samme slags sten som oprindeligt. Brunglaserede romertegl kan være svære at finde i dag. Benyt så hellere uglaserede romertegl end glaserede vingetegl med en meget lav glansværdi.

De ofte fint forarbejdede detaljer som skorstenspiber, vindskeder på gavle, synlige spær- og bjælkeender og de ofte rigt dekorerede kviste bør altid bevares, da de i høj grad understøtter fortællingen om husets historie og oprindelse. Tagrender og nedløb bør udføres i zink, som patinerer langt smukkere end tilsvarende i plast.

Vinduernes detaljering er afgørende for arkitekturen. Mange af de oprindelige vinduer med enkeltlags glas er desværre i dag blevet udskiftet med fabriksproducerede vinduer, der ikke har samme fine detaljering. Oprindelige vinduer bør bevares. Træet i de oprindelige vinduer er ofte af en bedre kvalitet. Ved udskiftning til nye vinduer bør de udføres som kopier af det oprindelige og i træ.

Når tømmerdetaljer og vinduer skal farvesættes, er det vigtigt at holde sig til de historiske, ofte mørke og klare farver, der har været anvendt til at give kontrast og nuancering af den nationalromantiske facade. Farvesætningen må også gerne indgå i et harmonisk samspil med nabohusene.

Bevaringsværdige huse kan godt energirenoveres til en fornuftig standard, uden at man forringer bevaringsværdierne.

Tilbygninger til fritliggende huse kræver stor hensyntagen til husets komposition. Tilbygningen må ikke "tage magten" fra det eksisterende hus. Jo mindre tilbygningen er, jo større er chancen for et vellykket resultat. På byhuse med en facade mod gaden, der spænder helt ud mod naboerne, kan

tilbygninger kun ske som side- eller baghuse i gården, eller som nye fritliggende bygninger tilbage på grunden. Nye bygninger kan fint indpasses i det historiske miljø, blot man overholder en række enkle regler.